

Lasten kaltoinkohtelun riskiolot

27.10.2021

Eija Paavilainen, professori

Tampereen yliopisto/Yhteiskuntatieteiden
tiedekunta/Terveystieteet

Etelä-Pohjanmaan sairaanhoitopiiri

Mitä riskillä tai riskitekijällä tarkoitetaan? Miksi ne ovat tärkeitä?

- Riski/riskitekijä –sanaa käytetään aika yleisesti tieteellisessä keskustelussa
- Riskitekijä kasvattaa jonkin asian, esimerkiksi perheessä tapahtuvan lasten kaltoinkohtelun esiintymisen riskiä
- Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, että riskiolojen vallitessa kaltoinkohtelu aina toteutuisi
- Tieto riskitekijöistä ja niiden muodostamista riskioloista auttaa ymmärtämään lapsen ja perheen tilannetta ja arvioimaan sitä kokonaisuutena
- Yhtä tärkeitä ovat suojaavat tekijät ja niiden vahvistaminen
- Arvioinnissa voidaan käyttää apuna ”työkaluja”, kuten vanhemmille suunnattuja kyselylomakkeita
- Lasta ja perhettä voidaan auttaa tehokkaammin, kun ollaan tietoisia tilanteesta, myös riskioloista kokonaisuutena. Voidaan edetä suojaavien tekijöiden vahvistamiseen ja edistää resilienssiä

Riskioloihin liittyvää

- Arjen tilanteet (esimerkiksi pukeminen, syöminen, nukkumaan meno) voivat helposti johtaa lapsen kaltoinkohteluun/kuritusväkivaltaan (Hentilä ym. 2010)
  - Laukaisevana tekijänä joko lapsen toiminta, vanhempaan liittyvät tekijät (kiire, väsymys) tai arjen rutiineiden sujumattomuus
- ⇒ Tilanteet ovat yllättävän tavallisia, kaikki vanhemmat voivat tunnistaa tämän olevan mahdollista
- Valtakunnallisen kyselyn mukaan 4-vuotiaiden lasten vanhemmista (N=8720) 44% kertoo käyttävänsä emotionaalista kaltoinkohtelua ja 14% fyysistä (Leppäkoski ym. 2021)
  - Kansainvälisesti on arvioitu, että 4-16% lapsista joutuu fyysisen pahoinpitelyn ja joka kymmenes lapsi laiminlyönnin tai henkisen pahoinpitelyn kohteeksi
  - Nuorten mukaan kuritusväkivalta aiheuttaa fyysistä kipua, lisää väkivaltaa, vaikeuksia sosiaaliseen elämään ja henkistä järkkymistä (Hynynen ym. 2015)
  - Myös: yli puolet raskaana olevista naisista käyttää alkoholia raskauden aikana (Komulainen ym. 2017) (N=380 perhettä)
  - Perheet kaipaavat neuvolalta uskallusta kysyä riittävän suoraan myös vaikeista asioista ja keskustella niistä (Raunima ym. 2020)
  - Äidit jotka kokevat perheen asioista ulkopuolisille puhumisen helpoksi, kokevat myös saamansa tuen tilastollisesti merkitsevästi vahvempana (Raunima ym. 2020)
  - Vanhempia tulee auttaa puhumaan huolistaan

Lue lisää: <https://alusta.uta.fi/2020/01/22/voiko-lasten-kaltoinkohtelua-ehkaista-vanhempien-itsearviointilla/>

Kaltoinkohtelun seurauksia (Norman et al. 2012)

- Kaikki kaltoinkohtelun muodot ovat suuri riski lapsen terveydelle ja hyvinvoinnille, jopa hengelle
- Estää normaalin fyysisen, henkisen ja sosiaalisen kehityksen
- Heikentää oppimista, vaikuttaa käyttäytymiseen
- Luo tapahtumien sarjan, joka johtaa stressiin ja aiheuttaa muutoksia esimerkiksi lapsen ja nuoren kehittyvässä hermo-, verenkierto-, immuuni- ja metabolisessa systeemissä
- Viime aikoina alettu kiinnittää lisääntyvää huomiota lapsen laiminlyöntiin ja henkiseen kaltoinkohteluun; **vanhemmilla ei välttämättä ole tietoa mitä nämä arjessa tarkoittavat ja mitä ne aiheuttavat lapselle**
- Samoin huomio kiinnitetään ylisukupolvisuuteen sekä ACEs –ilmiöön (Adverse Childhood Experiences), mikä viittaa useimmiten lapsen kaltoinkohteluun

Millaisia perheen riskiolot voivat olla? (Paavilainen & Flinck 2015)

Lapseen liittyviä asioita (esimerkkejä):

ennenaikaisuus, pienuus, itkuisuus, ärsyttävyys, uhma, tottelemattomuus, käyttäytymisongelmat, lapsi ei täytä vanhemman odotuksia, nostaa vanhemman lapsuusmuistot pintaan

Vanhempaan liittyviä asioita (esimerkkejä):

päihteiden käyttö, vakava sairaus, nuoruus, lapsena koettu kaltoinkohtelu, mielenterveysongelmat, isän tai äidin vähäinen osallistuminen lapsen hoitoon, vanhemman tunnekylläisyys

Perhetilanteeseen liittyviä asioita (esimerkkejä):

monilapsisuus, pienet tulot, huono sosiaalinen tilanne, perheen aiempi lastensuojelutausta, perheväkivalta, perheen stressi tai kriisi, riitely, perheenjäsenten välinen yhteenkuuluvuuden puute, vuorovaikutuksen vähäisyys perheessä, perheen eristäytyminen ja syrjäytyminen

Mitä voidaan tehdä?

- Valtakunnallinen hoitosuositus siitä, miten kaltoinkohtelun riskioloja ja kaltoinkohtelua voidaan tunnistaa: käynnissä oleva päivitys koskee erityisesti riskioloja sekä luotettavia riskinarviointityökaluja (valmistuu vuonna 2021, www.hotus.fi)
=> työntekijöiden tietoisuuden ja ymmärryksen riskitekijöistä ja niiden kasautumisen merkityksestä tulisi kasvaa
- Vanhemman huolet systemaattisesti keskusteluun, perustuen tiedettyihin riskitekijöihin, dialogin keinoin
- Dialogin harjoittelu on tarpeen: ammattilaisilla on jatkuvasti vaikeutta ottaa hankalat asiat puheeksi, kysyä niistä ja yhdessä pohtia mitä voidaan tehdä
=> apuna voi käyttää vanhemmille kehitettyä mobiilisovellusta, jolla saadaan huolet ja tarpeen näkyviin ja keskusteluun
- Lapsiperhepalveluiden organisointi niin että vastaavat lapsen ja perheen tarpeisiin, jossa keskeistä:
=> rehellisyys, avoimuus, luottamus, työntekijöiden vaihtumattomuus (Bekaert ym. 2021)

Yhteenvetoa

- Lasten kaltoinkohtelu, kuritusväkivalta sen osana, on iso ongelma myös Suomessa
  - Lasten kaltoinkohtelun muodoista ja erityisesti sen seurauksista lapselle tulee tietää enemmän
  - Myös vanhempien tietoisuutta lisättävä siitä mikä on vahingollista lapselle: erityinen huomio tulisi kiinnittää emotionaaliseen kaltoinkohteluun
  - Tunnistaminen on kehittynyt mutta silti edelleen ongelmia puheeksi ottamisessa, erityisesti se miten arjen haasteet ja huolet otetaan puheeksi mahdollisimman varhain ja perhettä tukevasti
  - Riskiolojen tunnistaminen ja niistä keskustelu perheen kanssa tärkeää, mahdollistaa oikeanlaisen, perheelle sopivan tuen löytämisen ja tarjoamisen
  - Validoitujen lomakkeiden käyttö auttaa puheeksi ottamisessa, kun osataan kysyä perheen arjesta siten että vanhemmilla on oikea mahdollisuus puhua huolistaan
  - Monialaisen yhteistyön tekemiseen lisää huomiota, erityisesti sisällön kehittämiseen
  - Ei riitä että kehoitetaan sen tekemiseen, erityisesti keskittyttävä syvälliseen sisällölliseen kehittämiseen
  - EU –hanke ERICA (2019-2021) paneutuu näihin asioihin 6 maassa: <https://projects.tuni.fi/erica/>
- ⇒ Mobiilisovellus ”Family Needs Checklist” vanhemmille sekä koulutusohjelma ”ERICA Training” julkaistaan 4.11.2021 hankkeen päätöswebinaarissa: <https://vimeo.com/592706945/50fd4220a4>
- ⇒ Lisätietoa: <https://psyarxiv.com/7qe5c>

Kirjallisuutta

- Bekaert S, Paavilainen E, Shecke H. et al. Family members' perspectives of child protection services, a metasynthesis of the literature. *Children and Youth Services Review* 2021; 128: <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2021.106094>
- Ellonen N, Lepistö S, Helminen M, Paavilainen E. Cross-cultural validation of the Child Abuse Potential Inventory in Finland: Preliminary findings of the study among parents expecting a baby. *Journal of Social Services Research* 2017; 43(3): 308-318.
- Ellonen ; Rantanen H, Lepistö S, Helminen M, Paavilainen E. The use of the Brief Child Abuse Potential Inventory in the general population in Finland. *Scandinavian Journal of Primary Health Care* 2019: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/02813432.2019.1571002>
- Flinck A, Rantanen H, Paavilainen E. Äitien kokemuksia neuvolapalveluista ja neuvolan kyselylomakkeista: Analyysi äitien kirjoituksista sosiaalisessa mediassa. *Yhteiskuntapolitiikka* 2019; 84: 322-331.
- Hentilä S, Ellonen ; Paavilainen E, Kääriäinen J, Koivula T. Lasten kaltoinkohtelun tilanteet. *Janus* 2010; 18(3): 260-276.
- Hynynen R, Paavilainen E, Kylmä J, Lepistö S. Nuorten näkemyksiä kuristusväkivallan syistä ja seurauksista. *Hoitotiede* 2015; 27(2): 93-103.
- Kanervio M, Paavilainen E, Kylmä J. Terveystieteiden tutkimusten kokemuksia lasten kaltoinkohtelun riskin arvioinnista äitiys- ja lastenneuvolassa. *Tutkiva Hoitotyö* 2017; 15(1): 18-25.
- Keiski P, Helminen M, Lindroos M, Kommeri H, Paavilainen E. Nainen perheväkivallan tekijänä –ryhmäinterventio väkivaltakäyttäytymisen loppumiseksi. *Sosiaalilääketieteellinen Aikakauslehti* 2018; 55: 143-155.
- Kivelä S, Leppäkoski T, Kälvinmäki J, Ruohoniemi J, Puolijoki H, Paavilainen E. Miten parisuhdeväkivalta näyttää terveydenhuollossa. *Sosiaalilääketieteellinen Aikakauslehti* 2016; 53: 98-107.
- Komulainen J, Lepistö S, Helminen M, Kylmä J, Paavilainen E. Tulevien vanhempien alkoholinkäyttö raskausaikana. *Sosiaalilääketieteellinen Aikakauslehti* 2017; 54: 269-284.
- Lepistö S, Ellonen N, Helminen M, Paavilainen E. The family health, functioning, social support and child maltreatment risk of families expecting a baby. *Journal of Clinical Nursing* 2017a; 26: 2439-2451.

Kirjallisuutta (2)

- Lepistö S, Ellonen N, Rantanen H, Vuorenmaa M, Helminen M, Paavilainen E. Parental empowerment concerning child and family services in families with and without risk of child maltreatment. (Käsikirjoitus arvioinnissa)
- Lepistö S, Ellonen N, Helminen M, Paavilainen E. Lapsiin kohdistuvan väkivallan arvioiminen. Yhteiskuntapolitiikka 2017b; 82: 212-221.
- Leppäkoski T, Vuorenmaa M, Paavilainen E. Psychological and physical abuse towards four-year-old children as reported by their parents: A national Finnish survey. Child Abuse & Neglect 2021; 118: <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2021.105127>
- Nieminen I, Vierula T, Pösö T, Paavilainen E. Moniammatillinen palvelutarvearviointi muutoksessa ja muuttuvassa ympäristössä: Lapsi- ja perhepalveluiden ammattilaisten näkemyksiä. Janus 2020; 28: 237-253.
- Norman R, Byambaa M, De R, Bitchart A, Scott A, Vos T. The long-term health consequences of child physical abuse, emotional abuse, and neglect: A systematic review and meta-analysis. PLoS Med 2012 9(11): e1001349.
- Paavilainen E, Flinck A. 2015. Lasten kaltoinkohtelun tunnistamisen tehokkaat menetelmät sosiaali- ja terveydenhuollossa. Hoitotyön Tutkimussäätiö. www.hotus.fi
- Peräaho H, Leppäkoski T, Koivisto A-M, Kylmä J, Paavilainen E. Täydennyskoulutukseen osallistumisen yhteys työntekijöiden valmiuksiin hoitaa perheväkivaltaa. Tutkiva Hoitotyö 2016; 14(1): 23-32.
- Raunima M, Lepistö S, Koivisto AM, Kylmä J, Paavilainen E. Vanhempien kokemukset neuvolasta saadusta tuesta vauva-aikana ja tuessa koetut muutokset odotusajan ja vauva-ajan välillä. Sosiaalilääketieteellinen Aikakauslehti 2020; 57: 303-320.
- Vierula T, Pösö T, Paavilainen E. Moniammatillisuus ja palvelutarvearviointi lapsi- ja perhepalveluissa. Ammattilaisten näkemykset pulmakohdista. Yhteiskuntapolitiikka 2019; 84: 292-300.

KIITOS!!

Lisätietoa:

eija.paavilainen@tuni.fi

@PaavilainenEija